

KONKURRANSEGRUNNLAGETS

DEL III-B2

YTRE MILJØ

1 Ytre miljø

1.1 Bakgrunn

Dette dokumentet med vedlegg:

- angir byggherrens målsetninger for Ytre miljø.
- angir krav for hvordan hensynet til Ytre miljø skal ivaretas under prosjektering og utførelse.
- beskriver hvilke aktiviteter som skal iverksettes for å sikre at Ytre miljøkrav etterleveres.
- er et verktøy for å forankre Forsvarsbyggs miljøstrategi i prosjektene.

Dokumentet er styrende for byggherrens arbeid, for de prosjekterende, og for entreprenørens og dennes underleverandører.

1.2 Ansvar og myndighet

1.2.1 De prosjekterende

De prosjekterende skal:

- foreta nødvendige risikovurderinger ved oppstart og gjennom hele prosjekteringen. Restrisiko, inkl. hvilke risikoer som krever spesifikke tiltak, skal beskrives.
- ivareta de punktene som er angitt i miljøoppfølgingsplanen (vedlegg til dette dokumentet).

1.2.2 Entreprenøren

Entreprenøren skal:

- iverksette byggherrens prosjektspesifikke miljøoppfølgingsplan (vedlegg til dette dokumentet), og informere byggherren om forhold som ikke er beskrevet i planen. Forhold som er omtalt i planen under arkfane «miljømål» samt krav som er merket «Ja» i kolonne «gyldig kontraktskrav» under arkfane «miljøkrav» er gyldige for denne konkurransen
- videreføre miljøoppfølgingsplanen (vedlegg til dette dokumentet) fra prosjektering
- integre bygggherrens krav til Ytre Miljø som en del av entreprenørens egne systemer
- sørge for at byggherrens miljøkrav videreføres i kontrakter til underleverandører og underentreprenører

2. Miljøkrav og avfallsbehandling

Ivaretagelse av ytre miljø skal hensyntas i hele prosjektgjennomføringen. Prosjektet omfatter opprydding etter Forsvarets drift, og det er viktig at utførelse og istandsetting gjøres på en måte som ivaretar og forbedrer ytre miljø.

Entreprenører skal planlegge arbeidene slik at de har minst mulig påvirkning på omgivelsene, herunder også ivareta følgende forhold (listen er ikke uttømmende):

- Arbeidene skal planlegges slik at behovet for transport minimeres.
- Byggeplass og evt. mellomlager skal holdes ryddig slik at både avfall, maskiner og andre gjenstander er forsvarlig sikret. Eventuelt avfall eller andre gjenstander som blir tatt av vind eller av andre grunner havner utenfor anleggsområdet, skal ryddes opp av entreprenør.
- Det skal benyttes transportmidler som ikke skader vegetasjon og gir sår i terrenget. Inngrep eller kjøring på terreng skal ikke skje utenfor tiltaksområdet, med mindre dette er spesielt avtalt med byggherren. Anleggsområdet skal begrenses så langt det er mulig. Eventuelle skader og sår i terrenget skal utbedres av entreprenør, eller på entreprenørens regning.
- Det skal brukes biologisk nedbrytbar hydraulikkolje på gravemaskiner som opererer i anleggsområdet. På grunn av områdets sårbarhet må det også utvises stor aktsomhet knyttet til lagring og fylling av drivstoff. Utslipp av diesel, olje eller andre kjemikalier skal ikke forekomme. Drivstofftanker, olje og kjemikalier skal lagres slik at søl og uhellsutslipp blir fanget opp. Tanker og beholdere skal være forskriftsmessig merket. Fylling av drivstoff skal skje uten utslipp til grunnen. Det skal også være tilgjengelig lenser og absorbenter i tilfelle uønskede utslipp.
- Beredskapsplan for håndtering av uforutsette hendelser skal utarbeides før oppstart av arbeider. Denne skal blant annet omfatte varslingsrutiner og krav til tilgjengelig beredskapsutstyr ved akutte utslipp.
- Entreprenør skal til enhver tid ha tilgjengelig utstyr for å håndtere eventuelle utslipp av olje eller drivstoff.
- Det skal gjøres nødvendige tiltak for å forhindre støvspredding ved aktuelle arbeidsoperasjoner.
- Entreprenøren skal forholde seg til gjeldende regelverk knyttet til støyende arbeider.
- Retningslinjer gitt i tiltaksplan (10248290-RIGm-RAP-001_rev01) skal ivaretas gjennom hele prosjektet.

I tillegg gjelder følgende krav knyttet til avfallshåndtering:

Entreprenøren skal iverksette tiltak for å sikre korrekt håndtering av avfall som oppstår under rivingsperioden i henhold til gjeldende nasjonalt og lokalt regelverk. Entreprenøren skal sørge for kildesortering av byggavfall.

Entreprenøren skal:

- a) Utarbeide og følge opp avfallsplan, utarbeide sluttrapport og dokumentere sluttdisponering av alt avfall.
- b) Gjøre seg kjent med og forstå innholdet i prosjektets miljøaneringsrapport.
- c) Sikre en kildesorteringsgrad på minimum 90 % målt i vekt.

Det skal leveres avfallsregnskap til Forsvarsbygg som viser at kravene oppfylles.

Medfører mislighold av ovennevnte plikter at Forsvarsbygg ilegges tvangsmulkt, jf. avfallsforskriften § 17-6, vil differansen mellom tvangsmulkten og det entreprenøren har betalt i dagmulkt og/eller bot bli videreført til entreprenøren.

Pliktig medlemskap i returordning for emballasje

En norsk entreprenør (merverdiavgiftregistrert i Norge) skal senest ved kontraktsinngåelsen fremlegge dokumentasjon (medlemsbevis fra Grønt Punkt Norge AS eller tilsvarende ordning) for at han er medlem i en miljømessig forsvarlig returordning for sluttbehandling av emballasje eller oppfyller forpliktelsen gjennom tilsvarende egen returordning. Dersom entreprenøren er av den oppfatning at han ikke kommer til å benytte emballasje, skal han senest ved kontraktsinngåelsen sende en skriftlig erklæring til byggherren om dette.

Miljøstyringssystem

Entreprenøren skal utpeke en i bedriften som er ansvarlig for å ivareta de krav som er satt til ytre miljø i prosjektet, herunder de krav som er gitt under pkt. 3.2. Funksjon og ansvarsområde skal synliggjøres i entreprenørens organisasjonsplan.

Miljøansvarlig skal kunne framlegge ønsket dokumentasjon på forespørsel fra byggherre og ved avsluttet prosjekt. Det anbefales at denne personen har kunnskap om miljøaspekter ved materialbruk.

Entreprenøren skal også ha på plass et fungerende miljøstyringssystem som styrer hvordan entreprenøren ivaretar relevante miljøhensyn knyttet til tjenestene som skal leveres. For ytterligere informasjon se konkurransegrunnlaget del II pkt. 11.1.

Miljømerking

Der det finnes mer enn tre alternative produkter tilgjengelig i markedet, skal de med miljømerking velges (Svanemerket, EU-blomst e.l.).

Materialdeklarasjoner

Er ikke annet avtalt skal entreprenøren iverksette tiltak for å unngå at det benyttes kjemikalier og produkter under anleggsperioden som står på miljømyndighetenes prioritetsliste, se www.miljostatus.no/prioritetslisten

Dersom slike materialer foreslås brukt, skal dette fremlegges byggherren for uttalelse.

Helse- og/eller miljøfarlige stoffer og produkter som planlegges brukt i byggefasen eller i drift skal alltid vurderes med hensyn til mulighet for substitusjon med mindre farlige stoffer, jf. bestemmelser i arbeidsmiljølovens § 11 og produktkontrollloven. Stoffer eller produkter klassifisert som kreftfremkallende, arvestoffskadelige, reproduksjonsskadelige, allergifremkallende eller miljøskadelige skal unngås

Entreprenøren skal føre oversikt over forekomst av ovennevnte kjemikalier og produkter og skal kvartalsvis rapportere til byggherren om eventuell bruk av nevnte kjemikalier. Dersom kjemikalier og produkter som nevnt over planlegges benyttet, skal det redegjøres for type kjemikalie og årsaken til at bruken er nødvendig, herunder muligheten for bruk av substitutt. Første rapport skal sendes 14 dager etter kontraktsinngåelse.

Det skal leveres HMS datablader for alle kjemiske stoffer og produkter som skal benyttes i byggefasen, eller som planlegges brukt i drift eller ved vedlikehold av bygget. HMS databladene skal være på norsk.

Det skal etableres et eget stoffkartotek med HMS datablader for de kjemiske stoffer og produkter som benyttes på byggeplassen. Stoffkartoteket skal oppbevares lett tilgjengelig for arbeidstakerne på byggeplassen og holdes oppdatert gjennom hele byggeperioden. HMS databladene skal inn i FDV-dokumentasjonen.

Entreprenøren skal sørge for at all lagring, håndtering og avhending av kjemikalier, drivstoff, olje, etc. skjer i henhold til lover og forskrifter. Utslipp av diesel, olje eller andre kjemikalier skal ikke forekomme. Drivstofftanker, olje og kjemikalier skal lagres slik at søl og uhellsutslipp blir fanget opp. Tanker og beholdere skal være forskriftsmessig merket. Fylling av drivstoff skal skje uten utslipp til grunnen. Avgasser fra kjøretøyer og annet teknisk utstyr skal ikke overstige gjeldende grenseverdier. Tomgangskjøring skal unngås.

Energiforbruk

Energiforbruk på byggeplass og til anleggsrigg bør så langt som mulig være basert på fornybare energikilder, herunder

- Unngå fossilt brensel til byggtørkere
- Unngå bruk av oljekjel for fossilt brensel som grunnlast for energiforsyning, som alternativ kan biokjel vurderes
- Avgasser fra kjøretøyer og annet teknisk utstyr skal ikke overstige gjeldende grenseverdier. Tomgangskjøring skal begrenses.

Tropisk tømmer og fredet skog

Som følge av at byggherren ikke skal ha regnskogmateriale eller materiale fra fredet skog i sine bygg eller på sine byggeplasser, og som følge av manglende pålitelige sertifiseringsordninger for trevirke, skal entreprenøren planlegge å utføre kontraktarbeidet slik at tropisk trevirke ikke blir benyttet eller forefinnes på byggeplass. Det henvises til sertifiseringsordninger, eksempelvis Norsk Skogsertifisering (kompatibel med Programme for the Endorsement of Forest Certification, (PEFC), eller Forest Stewardship Council FSC eller tilsvarende.

Entreprenøren kan unntaksvis søke byggherren om unntak fra dette. Vedlagt søknaden skal følge dokumentasjon

fra pålitelig, uavhengig tredjepart om opprinnelsesland og tresort, samt forsikring om at trevirket ikke kommer fra regnskog eller fredet skog. Byggherren avgjør etter eget skjønn om unntak skal gis, og gjør særskilt oppmerksom på at unntak ikke kan påregnes.

Aksept av entreprenørens tilbud anses ikke som et meddelt unntak etter denne bestemmelse.

Dersom det på tross av bestemmelsene ovenfor, i kontraktsarbeidet eller på byggeplass finnes trevirke fra regnskog, fredet skog eller tropisk trevirke som ikke er godkjent av byggherren, er dette å anse som en mangel som kan kreves rettet for entreprenørens regning, uavhengig av kostnadene ved slik retting. Byggherren kan i tillegg kreve dekket sitt tap som følge av mangelen. For øvrig gjelder kontraktens misligholdssanksjoner.